

"Yenileşim Etkisinde Havacılık Kümeleri ve 1nci İzmir Havacılık Konferansı"

Can EREL Uçak Mühendisi

MSI - Aylık Savunma Teknolojileri Dergisi Ekim 2008 (#036) sayısında yayınlan bu makalede, günümüz ekonomik yapıları içinde yenileşim etkisi ile oluşturulan kümeler incelenecek, Türkiye'de havacılık endüstrisine yönelik durum ve gelişmeler değerlendirilecek, yapıcı olacağı düşünülen önerilerde bulunulacaktır.

Günümüzde, geleneksel ekonomiler hızla yenileşime dayalı ekonomiye dönüştürülmektedir. Bu dönüşümdeki başarıların sürdürülebilir ekonomik büyüme performanslarını belirleyeceği dikkate alınarak böyle bir yapıya ulaşabilmek için;

- Nitelikli işgücüne,
- Yeni iş olanaklarına,
- Farklı iş yapma şekillerine,
- Değişime hızla cevap verebilecek elsatikiyete sahip şirketlere,
- Belirtilen kaynak ve olanaklara sahip şirketler arasında anlamlı ve bütünleşik amaç taşıyan işbirliklerine,

ihtiyaç vardır.

Yenileşim (Inovasyon)

Amerika Birleşik Devletleri'nden yıllar sonra Avrupa'da etkili olan ve son yıllarda önem kazanan Avrupa Birliği programlarına paralel olarak Türkiye'de görülmeye başlayan yenileşim, her geçen gün daha da fazla hissedilmektedir.

Yenileşim;

- Yeni veya önemli ölçüde değiştirilmiş ürün (mal ya da hizmet) veya sürecin,
- Yeni bir pazarlama yönteminin,
- İş uygulamalarında, işyeri organizasyonunda veya dış ilişkilerde yeni bir örgütsel yöntemin, uygulanmasıdır.

Kümelenme

Aynı iş kolunda ve bölgede aynı değer zincirinde faaliyet gösteren, birbiriyle işbirliği içinde bulunurken aynı zamanda birbirine rakip olan ve aralarında ticari ilişki bulunan işletmelerin ve onları destekleyici kurumların bir araya geldikleri örgütlenme modelidir. Bu yapısı ile kümelenmeler bir taraftan bir süreç ve aynı zamanda bir sonuç olan yenileşimden etkilenirken bir taraftan da yenileşimin gelişmesine sebep olmaktadır.

Yeniliğin ticarileşmesini kolaylaştıran, verimliliği ve istihdamı artıran, işbirliği yaparken rekabet olanağı sağlayan kümelenme modeli, yenileşimden yararlanması ve yenileşimi özendirilmesi nedeni ile güncel gelişmelere paralel olarak daha da duyulur ve sistematize edilerek uygulanır bir hale gelmiştir.

Kümelenme yapısı içinde yer alan destekleyici kurumlar; kamu kuruluşları, üniversiteler, araştırma kuruluşları, mesleki dernekler, bankalar, sigorta şirketleri, teknoloji merkezleri ve lojistik firmalarını kapsamaktadır.

Gerekli yapı ve kuralları ile işleyen kümelenmelerin,

- Yeni iş imkânlarını belirginleştirmesi;
- Rekabet gücü yüksek yeni şirketlerin (özellikle Küçük ve Orta Boy İşletmeler, KOBİ) kurulması,
- Yeni ürünlerin ortaya çıkmasını kolaylaştırması,
- Destekleyici kurum ve mekanizmalara, tedarikçilere ve müşterilere daha rahat ulaşılmasını sağlaması,

sonucu esnekliği yüksek ticari faaliyetleri artırdığı belirlenmiştir.

Türkiye’de Kümelenme Faaliyetleri

Kümelenme, üyeleri arasında karşılıklı güvenin oluşmasını ve küme bilincinin gelişmesini sağlayarak Türkiye’de yeterince güçlü olmayan ortak çalışma kültürünü geliştirici mekanizmalara sahiptir. Ayrıca, Türkiye’nin KOBİ ağırlıklı sanayi yapısına karşılık KOBİ’lerin ihracatta sahip olduğu düşük pay dikkate alındığında rekabet gücü ile artan ihracat kabiliyeti oluşabilecektir. Böylece, kümelenmede yer alan kuruluşlar kaliteyi, geliri ve kârı artıracak şekilde birlikte çalışırken rekabet edebilme kültürünü de geliştirebilecek, kendi başlarına ulaşabilecekleri sınırların çok ötesine geçerek uluslararası pazarlarda fark yaratarak daha etkili rekabet edebilecek yapılara kavuşacaklardır.

Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından, “Avrupa Birliği Katılımı Öncesi Mali Yardımları” kaynaklı, üç aşamalı ve 36 milyon Avro bütçeli “Çok Yıllık Küme Geliştirme Programı” hazırlanmıştır. Bu program ile Türkiye’de rekabet gücü taşıyan sektörlerin kümelenme yaklaşımı ve sürdürülebilir ihracat artışını sağlayacak rekabetçi yapıda geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu programın birinci aşaması, “Türkiye’de Kümelenme Politikasının Geliştirilmesi Projesi” adını taşımaktadır. Bu proje, altı milyon avro bütçe ile 26 Mart 2007 tarihinde başlamış; Türkiye’nin küme haritası çıkarılması, “Ulusal Kümelenme Politikası” oluşturulması, üç yıllık süreçte yirmi adet kümenin yol haritaları hazırlanarak bu kümeler içinde öncelikli olduğu belirlenen on adedinin hayata geçirilmesi hedeflenmiştir. Mevcut durumda;

- Elektrikli ve Elektronik Ev Aletleri (Manisa),
- Ev Tekstili (Denizli),
- İşlenmiş Gıda (Mersin),
- Makine sanayi (Ankara)
- Organik Tarım (İzmir),
- Otomotiv (Marmara Bölgesi illeri),
- Otomotiv ve Yedek Parça (Konya),
- Seramik (Bilecik, Eskişehir, Kütahya)
- Yatçılık ve Turizm (Muğla),
- Yazılım (Ankara),

sektörleri ve bölgeleri öncelikli olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda, bir sonraki aşamada, “Kümelenme Strateji Belgesi” ve “Ulusal Küme Haritası ve Küme Raporu” konularındaki çalışmaların tamamlanacaktır.

Türk Havacılık Endüstrisi Yönünden Durum

Havacılık endüstrisinde kullanılan kaynakların kıtlığı ve kaynaklara erişebilme zorluğu, yatırım maliyetleri, uzmanlık seviyeleri, küresel düzenlemelerin yerel faaliyetleri bile etkileyebilme gücü dikkate alındığında havacılık kümelenmelerine özel ve önemli bir anlam yüklemektedir. Bu anlama uygun olarak havacılık kümelenmesi oluşumları bazı bölgelerde başlamıştır.

Bu kapsamda, Eskişehir ve İzmir’de bu amaçla gerçekleştirilen faaliyetler dikkat çekmektedir.

Eskişehir Havacılık ve Savunma Kümelenmesi

Eskişehir, Cumhuriyet'in kurulmasından itibaren, havacılık ve savunma sanayinin olduğu ve geliştiği bir bölge olma konumunu geliştirerek sürdürmektedir.

Eskişehir Sanayi Odası'nın 2005 yılından beri devam eden "Eskişehir Sanayi Strateji Toplantıları" ve 2008 yılında başlayan "Eskişehir Sanayi İnovasyon Stratejileri için Kapasite Oluşturma Projesi - ESİNKAP" toplantılarında rekabet üstünlüğüne sahip olduğu belirlenen havacılık ve savunma sanayi ile ilgili özel bir sanayi endüstri bölgesi kurulmasına karar verilmiştir.

Eskişehir'in;

- İl sanayi ve halkının havacılık sanayiine 85 yıllık yakınlığı,
  - Özel (ulusal ve uluslar arası) sektörün 1986'da başlayan havacılık yatırımları,
  - Ana sanayi - yan sanayii ilişkileri çerçevesinde kalite ve standartlara uygun üretim tecrübesi, iletişim kabiliyeti, teknolojik yatkınlık,
  - Anadolu Üniversitesi, Osmangazi Üniversitesi ve meslek liselerinde 20 yıldır süregelen eğitim faaliyetlerinin mevcudiyeti,
  - İlgili meslek kuruluşlarının ulusal platforma yönelik faaliyetleri,
- sonucu, Eskişehir Sanayi Odası öncülüğünde, sektörün gelişmesine yönelik hareketi sahiplenilmiş ve bu sahada kümelenme hareketi başlatılmıştır.

İzmir Havacılık ve Uzay Kümelenmesi (İHUK)

Ege Serbest Bölgesi ve İşleticisi A.Ş. (ESBAŞ) ve Ege Ekonomiyi Geliştirme Vakfı (EGEV) öncülüğünde 2007 yılında başlayan İzmir Havacılık ve Uzay Kümelenmesi girişiminin temel amacı İzmir'i havacılık sektörünün küresel tedarikçisi yapacak şekilde havacılık endüstrisinin dünya çapındaki kuruluşlarının ulusal kuruluşlarla işbirliği yapabilecekleri bir platformun oluşturulması şeklinde belirlenmiştir.

Halen havacılık endüstrisinin devleri olan imalatçı kuruluşlara tedarik yapan firmaların ESBAŞ içindeki sayısı ve İzmir Limanı'nın özelleştirilerek işletmesinin, lojistik sektörde bir dünya devi olan, Hutchison şirketine verilmesi İHUK projesinde etkili olmuştur.

Savunma Sanayi Müsteşarlığı'nın (SSM) da desteklediği bu kümelenme projesini; ESBAŞ, EGEV, Ege Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü ve Yaşar Üniversitesi ile Ege Bölgesi Sanayi Odası (EBSO) ve SSM temsilcilerinden oluşacak yürütme kurulu takip etmektedir.

İHUK yapısı ile öncelikle;

- İşgörenlerin havacılık endüstrisi kuruluşlarının istediği sertifikalara kavuşmasını sağlayacak eğitim programlarına öncelik verilmesi,
- Bölge üniversitelerinde havacılık bölümü kurulması,
- Bölge KOBİ'lerine yeni iş alanlarının açılması,
- Bölge firmaları ve uluslararası üreticiler arasında bilgi ağı oluşturulması,
- Firmaların birbirleri arası iletişimini artırılması,
- Bilgi ve teknoloji kullanımının özendirilmesi,
- Havacılık endüstrisinde yer alan dev üreticilerin olası yatırımlarının Ege Serbest Bölgesi'ne yönlendirilmesi ve tedariklerinin bu bölgede biraraya gelen firmalardan da karşılanması,

hedeflenmiştir.

1nci İzmir Küresel Havacılık ve Uzay Konferansı

İHUK Projesi'nin ilk faaliyeti "1nci İzmir Küresel Havacılık ve Uzay Konferansı" olarak planlanmıştır. Bu konferans ile havacılık ve uzay alanında yer alan dünya devi şirketlerinin yatırım yapması amaçlanmaktadır. Her yıl düzenli olarak yapılması planlanan konferans ESBAŞ Teknoloji Merkezi Konferans Salonu'nda 13-14 Kasım 2008 tarihleri arasında yapılacaktır. Bu konferansta kümelenme, Ar-Ge, inovasyon, eğitim, ürün, tedarik zinciri ve ofset konuları ele alınacaktır.

Öneriler

Havacılık endüstrisinin gelişimi ve Türkiye'deki mevcut durumu dikkate alınarak havacılık kümelenmesinin teknoloji yoğun bir yapıyı beraberinde getirmesi nedeni ile;

- Yapısı, konumu, önceliği gibi temel belirlemelerin kamusal yetkiye sahip düzenleyici bir kurum tarafından belirlenmesi,
- Yer seçimi sürecinde ve kuruluş faaliyetlerinin yapılandırılmasında öncelik arzeden konulara özen gösterilmesi,
- Birlikte çalışırken rekabet edebilme kültürü oluşturulurken öncelikle hali hazırda mevcut donanım ve tecrübenin yoğunlaştığı (yapısal parça imalatı, güç grubu parçaları imalatı, kompozit yapı ve eleman imalatı, elektrik donanım imalatı, sistemler bazında BOY (bakım, onarım ve yenileme) hizmetleri gibi) bölgelerden başlayarak oluşturulması,
- Yeni işletmelerde üretici/yetkili küresel oyuncuların ortaklığı ile oluşturulabilmesine öncelik verilmesi,
- Türkiye'de filo yapıları ve güç grupları ile ilgili verilecek önemli tedarik kararlarının yaratacağı avantajın konumlandırma ve faaliyet yapısının oluşturulmasında bir avantaj olarak kullanılması,
- Yeni işletmelerde ve iş tanımlarında askeri ve ticari havacılık pazarına yönelik faaliyetlerin kullanılacak müşterek bilgi, tecrübe ve kaynaklar açısından teknoloji ailesi yaklaşımı ile ele alınması,

uygun olacaktır.

Ayrıca, başarılı olan kümelerinin ortak özellikleri dikkate alınarak;

- Dışa yönelik ekonomik faaliyetler (ihracat) ve rekabetçiliğin önceliği,
- Bölgesel üst düzeyli uzmanlaşma varlığı hedeflenmesi,
- Değişik faaliyet alanlarındaki kuruluşların tamamlayıcı işbirlikleri,
- Hedeflenen coğrafik yapı, pazar cinsi ve segmentleri ile teknoloji ailesi yaklaşımı ile yeterli büyüklükler ve gelişme hızlarının öngörülmesi,
- Küme şirketlerinin kendi aralarında, diğer kurum ve destek kuruluşları ile güçlü resmi ve gayriresmi ilişkileri oluşturacak iklimin oluşturulması,
- Yaşanan (özellikle yenileşim süreçlerinde) tecrübe ve elde edilen sonuçların paylaşılmasını sağlayacak ulusal ve bölgesel bilgilendirme ve eşgüdüm platformlarının oluşturulması,
- Kümelerde, özellikle kritik ve seçkin girdilerde, kendine yeterlilik ölçeğinin oluşturulması ve kullanılması,

özendirilmelidir.

Kaynakça :

1. <http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0novasyon>, 2008.
2. http://www.gso.org.tr/default.asp?syf=haber_detay&haber_id=-1479430200, 2008
3. www.clusterturkey.com, 2008
4. http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/EAD/2007_faaliyet.pdf, 2008
5. <http://www.ssm.gov.tr/TR/dokumantasyon/basinbulteni/Pages/20071105.aspx>, 2008
6. www.yeniasir.com.tr/ya2007/09/17/index.php3?kat=ekon&sayfa=ekon6&bolum=gunluk, 2008
7. www.izmiraerospace.com, 2008.
8. EREL, Can; " Teknoloji Yoğun Havacılık Faaliyetlerinin Konumlanması ve Yapılması", www.canerel.com.tr, 2008.